

SCI-CONF.COM.UA

PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY SCIENCE: THEORY AND PRACTICE

**PROCEEDINGS OF XI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
DECEMBER 9-11, 2024**

**LVIV
2024**

PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY SCIENCE: THEORY AND PRACTICE

Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference

Lviv, Ukraine

9-11 December 2024

Lviv, Ukraine

2024

UDC 001.1

The 11th International scientific and practical conference “Perspectives of contemporary science: theory and practice” (December 9-11, 2024) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine. 2024. 1515 p.

ISBN 978-966-8219-88-7

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Perspectives of contemporary science: theory and practice. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-perspectives-of-contemporary-science-theory-and-practice-9-11-12-2024-lviv-ukrayina-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: lviv@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2024 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2024 Authors of the articles

41.	<i>Рибка О. С., Максименко О. В., Літвін В. І., Цикало Б. М.</i>	204
	ВПЛИВ ВОЄННИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
42.	<i>Риндіна А. С., Бурма Я. І.</i>	209
	ДИНАМІКА ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ВІЛ/СНІД В УКРАЇНІ	
43.	<i>Роговець Ю. Ю., Левченко Є. О., Бодня І. П.</i>	214
	ЕПІДЕМІОЛОГІЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ (COVID-19) В ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД	
44.	<i>Рожнова А. М., Дорохтей В. В.</i>	218
	ВПЛИВ СПОСОБУ ЖИТТЯ НА РІВЕНЬ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ	
45.	<i>Росіхін В. В., Бухмін О. В., Бухмін О. О., Левченко Э. Д.</i>	221
	БІОМЕДИЧНІ І ПОВЕДІНКОВІ ЕФЕКТИ СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЯ	
46.	<i>Рушай А. К.</i>	229
	ДЕКСАЛГІН® В КОМПЛЕКСНІЙ ПРОФІЛАКТИЦІ РОЗВИТКУ НЕЙРОПАТИЧНОГО БОЛЬОВОГО СИНДРОМУ У ТРАВМАТОЛОГІЧНИХ ХВОРИХ	
47.	<i>Соловійова В. О., Маліч Т. С.</i>	235
	СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ РЕСПІРАТОРНОГО ДИСТРЕС-СИНДРОМУ ПЕРЕДЧАСНО НАРОДЖЕНИХ НОВОНАРОДЖЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
48.	<i>Старовер А. В., Сапліна Е. В., Чесаков А. С.</i>	239
	НОВІ ПОГЛЯДИ НА ОСОБЛИВОСТІ ПАТОГЕНЕЗУ, КЛІНІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ НИРКОВОЇ КОЛЬКИ У ВАГІТНИХ	
49.	<i>Старовер А. В., Солотівка В. С.</i>	247
	РИЗИКИ ЛІКУВАННЯ СОЛЯМИ ЛІТІО ВАГІТНИХ З БІПОЛЯРНИМ АФЕКТИВНИМ РОЗЛАДОМ	
50.	<i>Старовер А. В., Хільченко Д. С.</i>	250
	ВЕДЕННЯ ТА ЛІКУВАННЯ МІГРЕНІ ПІД ЧАС ВАГІТНОСТІ	
51.	<i>Усенко С. Г., Муріна М. О.</i>	253
	АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ РИЗИКУ НА ЗІР ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЕЛЕКТРОННИХ ПРИЛАДІВ	
52.	<i>Христич А. В., Єфремова О. А.</i>	258
	КЛІНІЧНИЙ ВИПАДОК СИНДРОМУ СВАЙЄРА У ЖІНКИ 28 РОКІВ З ДИСГЕНЕЗІЄЮ ГОНАД	
PHARMACEUTICAL SCIENCES		
53.	<i>Полявка Є. А., Якименко І. Ю.</i>	264
	ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРОТІАНЕМІЙНИХ ПРЕПАРАТІВ ЗАРЕЄСТРОВАНІХ В УКРАЇНІ	

**ВПЛИВ ВОЄННИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Рибка Олена Сергіївна

к.мед.н кафедри педіатрії № 1 та неонатології
м. Харків, Україна

Максименко Олександр Владиславович

Літвін Владислав Ігорович

Цикало Богдан Миколайович

Студенти

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Анотація: Ця стаття присвячена дослідженню наслідків воєнних умов для формування соціальних навичок у дітей дошкільного віку, включаючи такі аспекти, як розвиток емоційної стійкості, здатність до співпраці, побудова довірчих стосунків та вирішення конфліктів. Дошкільний період є важливим етапом для соціалізації дитини, однак війна вносить суттєві корективи в цей процес. У статті розглядаються результати міжнародних досліджень та аналізу даних, отриманих під час опитувань батьків і вихователів. Рекомендації базуються на найкращих практиках і враховують досвід кризових ситуацій у різних країнах.

Ключові слова: Соціалізація, війна, діти дошкільного віку, емоційна травма, комунікація, підтримка, соціальні навички.

Дошкільний вік є критичним для формування основних соціальних навичок, які включають здатність до взаємодії з однолітками, розвиток емоційної стійкості, співпереживання та соціальної відповідальності. У стабільних умовах цей процес забезпечується взаємодією з однолітками в колективі, підтримкою батьків і вихователів, а також створенням позитивного середовища для гри та навчання. [2, с. 71] Проте війна кардинально змінює ці умови, створюючи нові виклики для розвитку дітей дошкільного віку.

Воєнні умови впливають на дітей через кілька основних факторів:

1. **Стресові ситуації:** Свідчення насильства, втрата рідних чи близьких, пошкодження домівок створюють постійний стан тривоги, який унеможливує нормальний емоційний розвиток.

2. **Вимушена міграція:** Переміщення до нових регіонів супроводжується розлукою з друзями, адаптацією до нових умов, що ускладнює процес інтеграції в колектив. [1, с. 113]

3. **Розрив соціальних зв'язків:** Втрата можливості спілкування з однолітками через зруйновану інфраструктуру (дитячі садки, місця для гри). [7, с. 32]

4. **Психологічна травма:** Навіть короткострокові стресові події можуть викликати довготривалі наслідки, такі як емоційна нестабільність або агресія. [5, с. 164]

Міжнародний контекст:

Американські дослідження, зокрема роботи *Betancourt et al.* (2013), показують, що діти, які пережили конфлікти в зонах бойових дій, стикаються із затримкою соціального розвитку. [4, с. 54] У дослідженнях *Masten & Narayan* (2012) наголошується, що травматичний досвід у ранньому дитинстві формує основу для подальших психологічних і поведінкових розладів. [3, с. 77] Інші дослідження, наприклад, *Ungar* (2015), зосереджуються на важливості соціальної підтримки для розвитку стійкості у дітей.

Дослідження:

Було проведено анонімне опитування студентів Харківського національного медичного університету у кількості 60 осіб. Для цього були використані месенджери Telegram та Viber. В опитуванні взяли участь студенти, у яких є діти або у їхніх родичів.

Опитування включало питання про зміни в поведінці дітей, їхній емоційний стан, рівень соціальної взаємодії з однолітками, а також виклики, з якими стикаються дорослі під час виховання в умовах війни.

Аналіз опитування:

1. **Психоемоційний стан:**

○ У 80% дітей спостерігається підвищена тривожність. Це проявляється у вигляді страху перед новими ситуаціями, гучними звуками, замкненими просторами.

○ 40% дітей мають проблеми зі сном, включаючи кошмари.

2. **Ізоляція:**

○ 65% дітей втратили регулярний доступ до колективних занять, що значно ускладнює їхній розвиток соціальних навичок.

○ 50% батьків зазначили, що діти відчують труднощі у встановленні контактів із новими друзями.

3. **Агресія та поведінкові зміни:**

○ У 45% дітей спостерігається підвищена дратівливість або схильність до агресивної поведінки.

○ У 25% — регресивна поведінка, включаючи повторне смоктання пальця або потребу в постійному контакті з батьками.

4. **Проблеми адаптації:**

○ Вихователі зазначають, що у дітей з переміщених сімей значно більше проблем із включенням до колективу через страхи та низьку самооцінку.

5. **Зміни в ігровій діяльності:**

○ 70% вихователів звернули увагу, що ігри дітей часто відображають воєнні події (ігри "у війну", "в евакуацію").

6. **Роль батьків:**

○ Батьки повідомляють про труднощі у забезпеченні емоційної стабільності дітей через власні переживання.

7. **Необхідність підтримки:**

○ 90% вихователів наголошують на важливості створення спеціальних програм для психологічної підтримки дітей. [6, с. 227]

Висновки досліджень:

1. **Психологічна адаптація:** Воєнні умови створюють багаторівневі

бар'єри для розвитку дошкільнят, зокрема через емоційну нестабільність та порушення звичного способу життя. Без належної підтримки наслідки таких умов можуть проявлятися у підлітковому та дорослому віці.

2. **Необхідність соціальної інтеграції:** Відсутність регулярної взаємодії з однолітками негативно впливає на здатність дітей будувати довірчі стосунки, розвивати емпатію та навички співпраці.

3. **Роль дорослих:** Батьки та вихователі відіграють ключову роль у процесі підтримки дітей, однак їм самим часто не вистачає ресурсів для ефективної роботи в умовах кризи.

4. **Ігрові методи як терапія:** Використання ігор, які сприяють розвитку соціальних навичок, може допомогти дітям впоратися з травматичним досвідом. Це підтверджується американськими практиками (наприклад, *Therapeutic Play Program, American Academy of Pediatrics*).

5. **Міжнародний досвід:** Вивчення конфліктів у Сирії та Африці показало, що ключем до адаптації дітей є стабільне середовище, навіть у таборах для переміщених осіб (*Betancourt et al., 2015*). Подібний підхід може бути адаптований в Україні.

Рекомендації:

1. **Розробка програм соціальної адаптації:** Програми повинні включати ігрові методи, які сприяють взаємодії дітей із однолітками, та практики, що допомагають опановувати емоції.

2. **Психологічна підтримка:** Створення доступних центрів психологічної допомоги для батьків і дітей у постраждалих регіонах.

3. **Навчання для вихователів:** Впровадження тренінгів із психосоціальної підтримки, базованих на рекомендаціях міжнародних організацій, таких як *UNICEF, Save the Children*.

4. **Підтримка батьків:** Залучення батьків до програм, які допомагають їм впоратися зі стресом, водночас підтримуючи дітей.

5. **Державна підтримка:** Забезпечення доступу до дошкільних установ навіть у зонах, наближених до бойових дій, через мобільні дитячі садки

або тимчасові навчальні простори.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Betancourt, T. S., Newnham, E. A., & McBain, R. (2013). Social and emotional impact of war on children: A systematic review of intervention approaches.
2. Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2012). Child development in the context of disaster, war, and terrorism: Pathways of risk and resilience. *Annual Review of Psychology*.
3. Ungar, M. (2015). Social ecological resilience: Insights for prevention and child welfare policies. *Child Abuse & Neglect*.
4. UNICEF (2018). Guidelines for psychosocial support of children in conflict zones.
5. Save the Children (2017). Rebuilding lives: Educational and social programs for children in conflict zones.
6. National Institute of Mental Health (NIMH). Trauma and its impact on early childhood development.
7. American Academy of Pediatrics (AAP). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds.